

Sygn. akt: I C 128/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 sierpnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie, I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Tomasz Cichocki
Protokolant:	sekretarz sądowy Krystian Kuciński

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 sierpnia 2022r. w O.

sprawy z powództwa A. K. i B. K.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę i ustalenie ewentualnie o zapłatę,

I. ustala nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu, wynikającego z umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowanej kursem CHF o nr (...) z dnia(...). zawartej pomiędzy powodami, a (...) Bank S.A. z siedzibą w W., Oddziałem Bankowości Detalicznej w Ł.,

II. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powodów B. K. i A. K. kwotę 102 086,07 (sto dwa tysiące osiemdziesiąt sześć i 07/100) złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 21.08.2020r. do dnia zapłaty;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 7 777,38 (siedem tysięcy siedemset siedemdziesiąt siedem i 38/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, w tym kwotę 5 417,00 (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 128/21

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 04.02.2021r. (data wpływu), powodowie **B. K. i A. K.** wnieśli o:

1. zasądzenie na ich rzecz łącznie kwoty 102 086,07 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od 01.02.2011r. do 01.06.2020r. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 21.08.2020 r. do dnia zapłaty;

2. ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z (...);

ewentualnie:

3. zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powodów łącznie kwoty 43 663,69 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej w związku z pobraniem środków tytułem spłaty kredytu w zawyżonej wysokości w okresie od 01.02.2011r. do 01.06.2020r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 21.08.2020r. do dnia zapłaty

4. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że istotą sporu pomiędzy stronami jest kwestia oceny zgodności z prawem powstałego między stronami stosunku prawnego oraz ocena treści postanowień zawartych w §1 ust. 3A, §7 ust. 1, § 11 ust. 4, §13 ust. 5 i §16 ust. 3 zawartej przez strony umowy kredytu, dotyczących wprowadzenia klauzuli indeksującej świadczeń stron dwoma miernikami wartości określanymi dowolnie przez pozwaną pod kątem ich abuzywności w świetle przepisów prawa, skutku ich abuzywności dla ostatecznego kształtu powstałego pomiędzy stronami stosunku prawnego również w kontekście jego ewentualnej całkowitej nieważności na skutek ich bezskuteczności, a w konsekwencji określenia wymiaru w jakim pozwana będzie pozostawać bezpodstawnie wzbogacona kosztem strony powodowej. Podnieśli, że kwestionowane postanowienia umów stanowią postanowienia abuzywne, należy je ocenić jako naruszające dobre obyczaje oraz prowadzące do powstania znaczącej nierównowagi praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta, a w konsekwencji są bezskuteczne. Ich bezskuteczność wobec powodów prowadzi do nieważności całej umowy, ponieważ jej dalsze obowiązywanie w kształcie pozbawionym kwestionowanych postanowień nie jest możliwe. Na skutek nieważności umowy całość środków pobranych przez pozwaną do strony powodowej stanowi świadczenie nienależne, którego zwrotu powodowie domagają się na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

Co do żądania ewentualnego wskazali, że razie nie podzielenia stanowiska co do upadku całości umowy, kwestionowane postanowienia umowy winny zostać uznane za bezskuteczne w świetle art. 385¹§1 k.c., a umowa uznana za dalej obowiązującą bez kwestionowanych postanowień. Na skutek bezskuteczności kwestionowanych postanowień część środków pobranych przez pozwaną od strony powodowej stanowi świadczenie nienależne, którego zwrotu strona powodowa może domagać się na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

Co do roszczenia głównego strona powodowa wskazała, że wartość roszczeń strony powodowej wobec pozwanej z tytułu nieważności stanowi równowartość wszystkich środków tytułem spłat kredytu pobranych przez pozwaną w związku z kwestionowaną umową kredytu kwota ta na dzień 01.06.2020r. wynosiła 131 728,57 zł. Suma ta została obliczona na podstawie zaświadczeń pozwanej. Strona powodowa dochodzi zapłaty tylko części tej kwoty, tj. kwoty 102 086,07 zł w zakresie świadczeń pobranych przez pozwaną w okresie od 01.02.2011r. do 01.06.2020r.

Jako podstawę prawną żądania ustalenia strona powodowa wskazała art. 189 k.p.c.

(pozew – k. 4-16)

Pozwany (...) **S.A. z siedzibą w W.** w obszernej odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa i zwrot kosztów procesu. Podniósł zarzut przedawnienia roszczeń pozwu, ponadto **zaprzeczył**, że strona powodowa m.in. :

- wykazała wysokość roszczenia pozwu, co do zasady i wysokości,
- wykazała interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c.;
- wykazała kumulatywne zaistnienie przesłanek art. 385¹§1 k.c.;
- wykazała, że pozwany jednostronnie i arbitralnie, wg swego uznania i niezależnie od uwarunkowań rynkowych stosował miernik waloryzacji;
- nie miała świadomości ryzyka kursowego,
- nie zaakceptowała ryzyka kursowego,

- nie mogła negocjować umowy kredytu;
- wykazała, że umowa narusza rażąco interes powodów i dobre obyczaje;
- wykazała powstanie nadpłaty przy spłacie kredytu;
- wykazała, że ewentualna abuzywność kwestionowanych klauzul prowadzi do nieważności umowy;
- wykazała, że na tle spornej umowy powstały świadczenia nienależne;
- działała pod wpływem błędu i to doniosłego prawnie;
- nie miała możliwości zapoznania się z umową kredytu przed jej podpisaniem;
- nie miała świadomości i nie akceptowała zasad ustalania kursu waluty przez pozwanego;
- wykazała, że umowa nie spełnia wymogów umowy kredytu z art. 69 ust. 1 prawa bankowego.

Pozwany podniósł także, że zachowanie powodów można ocenić w kontekście nadużycia prawa podmiotowego – strona powodowa zrealizowała swój cel mocą spornej umowy. Żądanie unieważnienia umowy po ponad 13 latach, u którego podstawy leży chęć zatrzymania nabytego dobra ze środków kredytu bez wynagrodzenia w tym zakresie godzi w zasady prawa. Działanie strony powodowej nie zmierza do uzyskania ochrony lecz jest podyktowane chęcią uzyskania wymiernej korzyści majątkowej, stawiając siebie w pozycji uprzywilejowanej w stosunku do pozostałej grupy konsumentów – kredytobiorców.

(odpowiedź na pozew k. 70-119)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany (...) S.A. w W. jest następcą prawnym (...) Bank S.A. z siedzibą w W. (bezsporne).

W dniu 30 maja 2007 r. powodowie złożyli wniosek o kredyt. We wniosku tym ubiegali się o kredyt w łącznej wysokości 110 536,00 zł, przy czym jako jego walutę wskazali CHF. Kredyt miał być przeznaczony na spłatę innego kredytu mieszkaniowego.

(dowód: wniosek k. 125-128)

W dniu 04 czerwca 2007 r. została wydana pozytywna dla powodów decyzja kredytowa na 110 536,00 zł, waloryzowanej walutą CHF.

(dowód: decyzja k. 192-193)

W dniu 27 czerwca 2007 r. powodowie zawarli z (...) Bank S.A. z siedzibą w W. umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF. W umowie tej, bank udzielił powodom kredytu w wysokości 110 536,00 zł waloryzowanego kursem CHF. (§ 1 ust. 2 i 3 umowy - k. 131).

Jednocześnie wskazano, że kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 01 czerwca 2007r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 49 000,79 CHF, przy czym była to jedynie kwota informacyjna, nie stanowiąca zobowiązania banku. Nadto, wskazano, że wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu, może być różna od podanej w § 1 ust. 3A (§ 1 ust. 3A umowy - k. 131).

Kredyt udzielony był na 240 miesięcy od 27.06. 2007 r. do 01.07. 2027r. i płatny w równych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 4 i 5 umowy – k. 131).

Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej, która w dniu wydania decyzji kredytowej ustalona była w wysokości określonej w § 1 ust. 8 umowy. Na dzień wydania decyzji kredytowej, oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym wynosiło 3,37%, przy marży mBanku wynoszącej 0,90% (§ 1 ust. 8). Oprocentowanie to po upływie 12 miesięcy od uruchomienia kredytu miało ulec podwyższeniu o 0,40 p.p. Oprocentowanie dla należności przeterminowanych w stosunku rocznym wynosiło 13,37% (§ 1 ust. 9). Zmienność stopy procentowej w dniu wydania decyzji kredytowej została ustalona jako stawka bazowa LIBOR 3M z dnia 30.05.2007r. powiększona o marżę banku w wysokości wynikającej z §1 ust. 8 umowy (§ 10 ust. 2).

Stosownie do §10 ust. 3 umowy mBank miała co miesiąc dokonać porównania aktualnie obowiązującej stawki bazowej oprocentowania ze stawką bazową ogłaszaną przedostatniego dnia roboczego poprzedniego miesiąca i dokonać zmiany wysokości oprocentowania kredytu w przypadku, gdy stawka bazowa zmieni się o co najmniej 0,10 punktu procentowego w porównaniu do obowiązującej stawki bazowej. Zmiana wysokości oprocentowania miała być dokonana najpóźniej piątego dnia roboczego miesiąca, następującego po miesiącu, w którym dokonana została zmiana stawki bazowej. Informacja o zmianie miała być podawana na stronach internetowych banku (§ 10 ust. 4 i 5 umowy – k. 133)

Celem kredytu było refinansowanie kredytu mieszkaniowego Własny Kat przyznanego przez (...) S.A. umową nr (...) z dnia 13.05.2022r. (§1 ust. 1 umowy).

Kredytobiorcy zobowiązali się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w ratach kapitałowo-odsetkowych określonych w § 1 ust. 5 w terminach i kwotach zawartych w harmonogramie (§ 11 ust. 1 umowy). Harmonogram spłat kredytu stanowił załącznik nr 1 i był integralną częścią umowy, miał być też doręczony kredytobiorcy listem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu. Harmonogram spłat sporządzany był w CHF (§ 11 ust. 2 umowy).

Raty kapitałowo-odsetkowe spłacane były w ratach po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 4 umowy). Jeśli termin spłaty kredytu przypadł na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy lub sobotę, upływał on w najbliższym, następującym po nim dniu roboczym. Kredytujący Bank pobierał odsetki za okres od dnia powstania zadłużenia do dnia poprzedzającego spłatę kredytu. W przypadku wcześniejszej spłaty pobierał odsetki za okres wykorzystania kredytu do dnia poprzedzającego wcześniejszą spłatę kredytu. Odsetki pobierane miały być w okresach miesięcznych od dnia uruchomienia kredytu, przyjmując iż rok liczy 365 dni (§ 11 ust. 5, 6 i 7).

Wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powodowała, że kwota spłaty miała być przeliczana po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (§ 13 ust. 6).

Spłata kredytu zgodnie z § 12 ust. 1 umowy odbywała się w ten sposób, że kredytobiorca zlecał i upoważniał bank do pobierania środków pieniężnych na spłatę kapitału i odsetek z tytułu udzielonego kredytu z rachunku eKonto, założonego na potrzeby rozliczenia. Kredytobiorca zobowiązany był do zapewnienia na rachunku eKonto w terminach zawartych w harmonogramie spłat, środków odpowiadających wysokości wymagalnej raty kapitału i odsetek (§6 i §12 umowy).

Wyplata kredytu nastąpić miała w transzach w kwotach:

- 72 000,00 zł na wskazany rachunek prowadzony w (...) S.A. tytułem spłaty kredytu refinansowanego,
- 38 536,00 zł zgodnie z dyspozycją kredytobiorców

(§ 5 umowy - k. 132).

Zabezpieczeniem spłaty kredytu było ustanowienie hipoteki kaucyjnej na nieruchomości kredytobiorców położonej w O., ul. (...) w wysokości 165 804,00 zł, ponadto przelew na rzecz Banku praw z umowy ubezpieczenia od ognia i

innych zdarzeń losowych na kwotę nie niższą niż 200 000 zł, która to umowa miała być zawarta z towarzystwem ubezpieczeniowym zaakceptowanym przez bank (§ 3 umowy).

W § 29 umowy powodowie oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, a nadto, że są świadomi ryzyka kursowego i jego konsekwencji wynikających z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych. Dodatkowo powodowie oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w mBanku oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptują.

(dowód: umowa k. 131-137)

Po podpisaniu umowy, kredytobiorcy złożyli wniosek o wypłatę kredytu w wysokości 110 536,00 zł, zgodnie z postanowieniami §5 umowy w dniu 11.07.2007r.

(dowód: wniosek o wypłatę transzy/odblokowanie środków kredytu - k. 140)

W dniu 27.06.2007r. strony zawarły aneks do umowy, którym zmieniono nieruchomości, na której ustanowiona została hipoteka kaucyjna oraz wartość tej nieruchomości, wskazany także została numer księgi wieczystej, na której ustanowiono hipotekę.

(dowód: aneks – k. 142)

Pismem z dnia 31.07.2020r. powodowie wystąpili do pozwanego z reklamacją w zakresie nienależnie pobranych środków w związku z nieważnością umowy w kwocie 131 728,57 zł, a w przypadku zanegowania skutku w postaci nieważności umowy w zakresie nienależnie pobranych rat kapitałowo – odsetkowych w wyższej wysokości niż rzeczywiście powinni spłacić w okresie od dnia 02.08.2010r. do dnia 01.06.2020r. w związku z zawarciem w treści umowy niedozwolonych postanowień umownych, których treść miała wpływ na wysokość spłaconych rat kredytu w kwocie 42 969,67 zł. reklamacja zawierała także żądanie niezwłocznego przekazania wskazanych kwot powodom.

(dowód: reklamacja – k. 47-50)

W odpowiedzi na powyższe pozwany Bank, pismem z dnia 20.08.2020r. poinformował powodów o negatywnym rozpatrzeniu reklamacji i wskazał, że umowa łącząca strony jest ważna

(dowód: odpowiedź na reklamację – k. 51-52).

W okresie od 13.07.2007r. do 30.06.2020r. powodowie dokonali spłaty rat kredytu na łączną kwotę 131 728,57 zł.

(dowód: zaświadczenia banku z 01.07.2020r. – k. 29-33, k.39, opinia biegłej M. M. – k. 203)

Powodowie przy zawieraniu umowy nie zostali poinformowani o sposobie ustalania kursów walut oraz roli franka szwajcarskiego. W toku postępowania kredytowego powodowie byli zapewniani o atrakcyjności kredytu, stabilności kursu CHF.

(dowód: zeznania powoda k. 244-244v, zeznania powódki k. 245-245v)

Powodowie na rozprawie w dniu 16.08.2022 r. oświadczyli, że są świadomi konsekwencji płynących z nieważności umowy.

(protokół k. 244-245v).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo w zakresie żądania głównego powodów, tj. zasądzenia na rzecz powodów kwoty 102 086,07 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 21.08.2020r. do dnia zapłaty oraz ustalenia nieistnienia pomiędzy

stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu nr (...) z dnia 27.06.2007r. zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Poza sporem pomiędzy stronami był fakt zawarcia umowy kredytu określonej treści, którą obrazują przedłożone przez strony kopie (umowa kredytu k. 23-27 i k. 131-139, aneks – k. 28 i 142). Poza sporem jest także fakt, iż pozwany jest następcą prawnym (...) Bank S.A. z siedzibą w W., z którym powodowie zawarli umowę kredytową.

Sąd ustalił stan faktyczny przede wszystkim na podstawie dołączonych do akt przez strony dokumentów, a nadto w oparciu o zeznania powodów, nie znajdując podstaw do podważenia ich wiarygodności. Ponadto w kwestii sumy spłaconych przez powodów rat w okresie wskazanym w pozwie, tj. 13.07.2007r. do 30.06.2020r. Sąd oparł się na opinii biegłej z zakresu rachunkowości M. M. (k. 202-213), która w tym zakresie nie była kwestionowana przez strony i opierała się na zaświadczeniach pozwanego banku.

W sprawie nie miały w zasadzie żadnego znaczenia zeznania świadka M. P. (k. 177-189), który nie był obecny przy zawieraniu przez powodów umowy kredytu, stąd też nie posiadał wiedzy o pouczeniach i informacjach rzeczywiście przekazanych powodom oraz przebiegu procesu zawarcia z nimi spornej umowy. W ocenie Sądu, brak wprawdzie podstaw do odmowy zeznaniom świadka przymiotu wiarygodności, ale jednocześnie przedstawiony przez niego sposób zawarcia umowy kredytu indeksowanego do CHF i kwestia udzielania wyjaśnień, informacji czy pouczeń udzielanych przy zawieraniu takiej umowy klientowi banku ma charakter instrukcyjny i modelowy i nie stanowi dowodu, że proces ten przebiegał w taki sposób przy zawieraniu umowy z powodami. Z kolei kwestie związane ze sposobem ustalania kursów waluty obowiązujących w pozwanym banku nie miały istotnego znaczenia dla rozpoznania sprawy. Stąd treść zeznań świadka nie miała wpływu na ocenę zasadności roszczenia powodów.

Z kolei Sąd dał wiarę w całości zeznaniom powodów złożonym w charakterze strony (k. 244-245v), mając na uwadze, iż znalazły one potwierdzenie w pozostałych wynikach postępowania dowodowego, a także nie zostały skutecznie zakwestionowane innymi dowodami.

Powodowie w ramach żądania głównego domagali się ustalenia nieistnienia stosunku prawnego, wynikającego z zawartej przez strony dnia 27.06.2007r. umowy kredytu w związku z jej nieważnością. Kwestia nieważności umowy warunkuje zasadność żądania zapłaty wskazanego w żądaniu głównym, stąd Sąd w pierwszej kolejności poddał ją rozważaniu.

Mając na uwadze tak sformułowane żądania pozwu, w pierwszej kolejności należy wskazać, że powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy czy bezskuteczności poszczególnych jej postanowień na podstawie art. 189 k.p.c. Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom, np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego. Jednak w okolicznościach rozpoznawanej sprawy sformułowanie takiego roszczenia nie doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości co do stosunku prawnego i nie zakończy definitywnie sporu na wszystkich płaszczyznach tego stosunku oraz nie zapobiegnie ewentualnym sporom w przyszłości, stąd sytuacja powodów nie zostanie jednoznacznie określona.

Stąd interes prawny powodów, w wystąpieniu z żądaniem pozwu polega na prawie do definitywnego usunięcia niepewności prawnej. Ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny eliminuje niepewność co do tego, na jakich zasadach będą miały miejsce ostateczne rozliczenia pomiędzy stronami, co usunie obiektywny stan niepewności prawnej, kreujący interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., który to interes musi tu być rozumiany szeroko. Wskazana ocena jest już w zasadzie utrwalona w orzecznictwie i nie budzi wątpliwości.

Przyjęcie przez Sąd istnienia interesu prawnego po stronie powodów, co do żądań sformułowanych w pozwie, implikuje w dalszej kolejności dokonanie oceny ważności zawartej umowy i jej rzeczywistego charakteru, a

następnie przeprowadzenie analizy umowy kredytowej w zakresie zawarcia w niej klauzul abuzywnych dotyczących mechanizmu indeksacji ewentualnego wpływu wyżej wymienionych klauzul na dalszy byt prawny całej umowy bądź jej poszczególnych postanowień.

Zgodnie z art. 58 § 1-3 k.c. nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest też czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Kredyt udzielony powodowi miał charakter kredytu indeksowanego. Kwota kredytu była ustalona w PLN i dopiero w efekcie zabiegu waloryzacyjnego przeliczono ją na CHF. Fakt zawarcia umowy kredytu indeksowanego do CHF co do zasady nie był między stronami sporny. Sąd w zakresie treści umowy i czynności ją poprzedzających oparł się na dokumentach złożonych przez obie strony, w tym umowie kredytu, jak również zeznaniach powodów. Sporne były natomiast między stronami określone postanowienia umowy kredytu oraz inne okołokontraktowe czynności wzajemne stron.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1896) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Umowa zawarta przez strony odpowiada definicji kredytu indeksowanego. Zgodnie z bezwzględnie obowiązującym art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, w umowie kredytu należy w sposób jednoznaczny wskazać kwotę i walutę tego kredytu, jako środków pieniężnych, które bank kredytujący powinien oddać do dyspozycji kredytobiorcy. W analizowanej umowie zwraca uwagę to, że zgodnie z § 1 ust. 2 umowy Bank udzielił kredytobiorcy kredytu w kwocie 110 536,00 złotych polskich. W złotych polskich kredyt miał być (i był) spłacany (§ 11 ust. 4 umowy). W orzecznictwie wskazuje się, że tzw. kredyty denominowane lub indeksowane do kursu waluty obcej są w rezultacie kredytami w walucie polskiej.

Art. 358¹ § 2 k.c. wprost przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06). Postanowienia umowy wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie. Stąd nie budzi wątpliwości Sądu, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania. Natomiast CHF pełnił jedynie określoną w art. 358¹ § 2 k.c. funkcję miernika wartości.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3

prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r.

Istotą kredytu indeksowanego - z którym mamy do czynienia na gruncie rozpoznawanej sprawy - jest dodatkowo to, że strony umówiły się, że kwota kapitału kredytu wyrażona początkowo w walucie polskiej zostanie, w drodze indeksacji, przeliczona na walutę obcą i oprocentowana w sposób wskazany z umowy. Powodowie wnioskowali o kredyt określając jego kwotę jako indeksowaną do waluty wymiennej, tj. franka szwajcarskiego (CHF), który został wypłacony zgodnie z umową w złotych, a wysokość zadłużenia w walucie kredytu CHF, obliczana była według kursu kupna waluty względem waluty krajowej, tj. złotych polskich, w momencie wypłaty środków pieniężnych (§7 ust. 1). W momencie wypłaty kredytu w złotych, po stronie powodów powstało zatem zobowiązanie do zwrotu równowartości tej kwoty w walucie indeksacji.

Mając na uwadze powyższe należy przyjąć, że faktyczna wysokość zobowiązania powodów była im znana w chwili podpisywania umowy. W umowie kredytu podpisanej w dniu 27.06.2007 r. kwota kredytu została określona w § 1 ust. 2 umowy. Kredytobiorcy zobowiązani byli do zwrotu tego świadczenia (udzielonego i wykorzystanego kredytu), tyle że według wartości ustalonej w klauzuli indeksacyjnej, dopuszczalnej z punktu widzenia art. 69 Prawa bankowego. W sposób oczywisty jest to związane z ryzykiem, że na przestrzeni obowiązywania umowy dojdzie do zmiany wartości waluty w porównaniu do polskiego złotego. Ryzyko to rekompensowane jest niższym oprocentowaniem tego typu kredytów. Różnica pomiędzy kursem kupna, a kursem sprzedaży waluty jest też oczywista dla każdego przeciętnego konsumenta. W tym miejscu powołać się można na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 maja 2012r., (sygn. akt II CSK 429/11), z którego wynika, że biorący kredyt, zwłaszcza długoterminowy z przeliczeniem zobowiązań okresowych (rat spłacanego kredytu) według umówionej waluty (klauzula walutowa), ponosi ryzyko polegające albo na płaceniu mniejszych rat w walucie kredytu, albo większych, niż to wynika z obliczenia w tej walucie, gdyż na wysokość każdej raty miesięcznej wpływa wartość kursowa waluty kredytu w stosunku do waloryzacji tego kredytu. Oznacza to, że w umowę kredytu bankowego, co do zasady, wpisana jest niepewność, co do wielkości ostatecznych kosztów udzielonego kredytu, które wiążą się z jego udzieleniem i które ostatecznie obciążą kredytobiorcę.

Stąd, w ocenie Sądu, wykorzystanie mechanizmu indeksacji, co do zasady nie narusza ani natury prawa bankowego, ani przepisów Prawa bankowego. Nowelizacja Prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r. (Dz. U. z 2011.165.984), także dopuszcza zawieranie umów kredytów indeksowanych do walut, jednak od tego czasu w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, essentialia negotii umowy stanowi też zawarcie szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe - t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2439 z późn. zm.). Umowy kredytów indeksowanych do waluty obcej mogły i nadal mogą funkcjonować w obrocie i same w sobie nie są sprzeczne z powszechnie obowiązującymi przepisami ustawy - Prawo bankowe.

Wszystkie przedstawione powyżej okoliczności, pozwalają przyjąć, że powodowie mieli świadomość rodzaju zawartej z pozwanym bankiem umowy kredytu, ale także związanych z tym konsekwencji prawnych i finansowych.

Nadto wskazać należy, że umowa stron jest dopuszczalna w świetle treści art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierając umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Istota zawartej przez strony umowy polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Brak przy tym podstaw do przyjęcia, że był to kredyt w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie powodowie pozyskiwali środki na spłacenie pozwanemu kwoty kredytu, a nadto jak pozwany księgował te kredyty w swoich księgach rachunkowych po ich udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczenia w walucie polskiej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu, podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Biorąc pod uwagę powyższe, brak podstaw do uznania, że konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem lub zasadami współzycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża, co do zasady, obie strony. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Powodowie, zawierając umowę kredytu, nie znajdowali się w nietypowej sytuacji, w szczególności nie działali w warunkach konieczności finansowej. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współzycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

Sąd podziela także stanowisko, że konkretne rozwiązania umowy kredytu denominowanego /indeksowanego, pomimo ich zgodności z art. 69 prawa bankowego, mogą jednocześnie być sprzeczne z zasadami współzycia społecznego lub właściwością (naturą) stosunku prawnego, co prowadzić może do nieważności umowy na podstawie art. 58 § 2 k.c. lub art. 353¹ k.c. W pierwszej jednak kolejności, na zasadzie *lex specialis derogat legi generali*, zastosowanie mają przepisy prawa konsumenckiego, które modyfikują reguły stosowania zasady swobody umów i określają inne sankcje zawarcia w umowie postanowień niedozwolonych. Klauzuli zasad współzycia społecznego określonej w art. 58 § 2 k.c. odpowiada klauzula dobrych obyczajów (por. uchwała SN z 20 grudnia 2012 r., III CZP 84/12). Trudno zaś przyjąć, aby niedozwolone postanowienia umowy, o których mowa w art. 385¹ k.c., a więc postanowienia kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interes słabszej strony kontraktu - konsumenta, byłyby zgodne z zasadami współzycia społecznego. Postanowienia umowne, w odniesieniu do których stwierdza się niedozwolony charakter, nie są jednak nieważne na podstawie art. 58 § 2 k.c., a jedynie bezskuteczne i jako takie nie wiążą konsumenta. Postanowienie takie, w przeciwieństwie do czynności prawnej nieważnej z mocy art. 58 k.c., może być konwalidowane przez konsumenta, który może udzielić następczo świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną (uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. III CZP 6/21, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, wyrok TSUE z dnia 3 października 2019 r., C-260/18).

Przepis art. 385¹ k.c. stanowi przepis szczególny wobec normy zawartej w art. 58 § 2 k.c., stąd sankcja bezskuteczności i braku związania wzorcem umownym wyprzedza sankcję nieważności. Przepisy art. 385¹-385³ k.c. są elementem szerszego systemu ochrony konsumenta przed wykorzystaniem silniejszej pozycji kontraktowej przedsiębiorcy wynikającej z możliwości jednostronnego kształtowania treści postanowień umowy w celu zastrzegania klauzul niekorzystnych dla konsumentów (klauzul abuzywnych) i zarazem stanowią rdzeń tego systemu, wprowadzając instrument wzmożonej, względem zasad ogólnych wyrażonych art. 58 § 2 k.c., art. 353¹ k.c. i art. 388 k.c., kontroli treści postanowień występujących w obrocie konsumenckim, a także wprowadzają szczególną, odbiegającą od zasad ogólnych sankcję mającą niwelować niekorzystne skutki zastosowania klauzul abuzywnych (por. np.: Prawo zobowiązań - część ogólna, red. E. Łętowska, Warszawa 2013, s. 762). Przyjęcie stanowiska odmiennego prowadziłoby do wniosku, że uznanie postanowienie umownego za abuzywne, a zatem także sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, skutkuje nieważnością takiego postanowienia na podstawie art. 58 § 2 k.c., a więc przepisy art. 385¹ i nast.k.c. byłyby zbyteczne (tak – Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 13.10.2021 r., I ACa 815/20, LEX nr 3262377).

Odnosząc się z kolei do podniesionych przez powodów zarzutów dotyczących niedozwolonego charakteru poszczególnych postanowień umowy należy wskazać, że Sąd podzielił stanowisko strony powodowej w tym zakresie.

Kwestionowane przez powodów postanowienia zostały zawarte w § 1 ust. 3A, § 7 ust. 1, § 11ust. 4, §13 ust. 5 i §16 ust. 3.

Wyżej wymienione, kwestionowane postanowienia umowy odnoszą się do przeliczenia kwoty wypłaconego kredytu na CHF (§1 ust. 3A i §7 ust. 1) wg odpowiednio wg kursu kupna waluty z tabeli kursowej banku oraz przeliczania wpłat poszczególnych rat kredytu z PLN na CHF wg kursu sprzedaży z tabeli kursowej banku (§11 ust. 4, §13 ust. 5 i §16 ust. 3).

Zawarty w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego. Zgodnie bowiem z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3).

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (vide m.in. wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 oraz wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

Mając na uwadze powyższe, niezbędne jest ustalenie czy opisane wyżej postanowienia dotyczą świadczeń głównych stron czy tylko się do nich pośrednio odnoszą.

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

W rozpoznawanej sprawie bezsporne było między stronami, że powodowie zawarli umowę kredytu jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Wynikało to wprost z celu umowy, a okoliczność ta nie była kwestionowana przez pozwanego na żadnym etapie.

Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych przez powodów jako niedozwolone, wskazać trzeba, że postanowienia § 1 ust. 3A, § 7 ust. 1, § 11ust. 4, §13 ust. 5 i §16 ust. 3 dotyczyły tzw. mechanizmu indeksacji. Przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na CHF według kursu kupna tej waluty opublikowanej w tabeli kursów banku. Następnie rozliczanie każdej wpłaty dokonanej przez powodów miało być dokonywane według kursu sprzedaży waluty do której indeksowany był kredyt również z tabeli kursów banku.

Mechanizm ustalania kursu, poza odesłaniem do tabeli kursów banku, nie został w umowie stron w żaden sposób opisany. Mechanizmu tego nie opisuje także „Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach mPlanów hipotecznych”, który stanowił integralną część umowy (§ 26 umowy, regulamin – k. 34-38)

Oznacza to po pierwsze, że pozwany miał swobodę w zakresie ustalania wysokości kursu waluty. Po drugie, wyklucza w istocie by kwestia ta mogła stanowić przedmiot indywidualnego uzgodnienia między stronami.

W ocenie Sądu, nie ulega przy tym wątpliwości, że umowa stron została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powodowie mogli wybrać rodzaj kredytu, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej oraz okres spłaty, natomiast nie uzgadniano z nimi pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano z nimi indywidualnie kwestii wysokości kursu kupna/sprzedaży waluty, do której kredyt był indeksowany, a nade wszystko sposobu jego ustalenia.

Mając na uwadze powyższe, w ocenie Sądu, strona powodowa wykazała, że postanowienia umowne nie były z nią uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. Przemawiają za tym także zeznania samych powodów, opisujące przebieg zawierania umowy kredytowej, w tym informacje udzielone powodom przez doradcę w toku postępowania kredytowego.

W tych okolicznościach, postanowienia odwołujące się do kursów kupna/sprzedaży waluty indeksacyjnej, należy także uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszające rażąco interesy strony powodowej w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Na mocy tych postanowień bank mógł bowiem jednostronnie i arbitralnie w stosunku do powodów, w sposób dla nich wiążący, modyfikować kurs, według którego obliczana była wysokość zobowiązania powodów, a w konsekwencji wpływać na wysokość ich świadczenia. Prowadzi to do naruszenia równowagi kontraktowej, pozwalając przedsiębiorcy, silniejszej stronie umowy, narzucać wysokość świadczenia konsumenta. Tak skonstruowane, nietransparentne, nieczytelne i niejasne postanowienia umowne, powodowały rażącą dysproporcję uprawnień kontraktowych stron z niekorzyścią dla konsumentów, na których w istocie w całości przerzucono wynikające stąd ryzyko walutowe. Rozłożono je rażąco nierównomiernie, gdyż po stronie banku było ono ograniczone najwyżej do wysokości wypłaconego konsumentom kredytu (przy hipotetycznym obniżeniu kursu waluty obcej w stosunku do waluty krajowej do zera), zaś po stronie kredytobiorcy ryzyko było ono niczym nieograniczone. Umowa nie zawierała postanowień, na podstawie których powodowie mogliby też oszacować kurs CHF, na poziomie którego obciążenia wynikające ze wzrostu kursu CHF do waluty krajowej przekraczałyby już korzyści wynikające z niskiego oprocentowania kredytu w powiększonej o stałą marżę banku stawce właściwej dla waluty szwajcarskiej (LIBOR 3M) w porównaniu do oprocentowania kredytów zaciąganych w złotych polskich nieobciążonych ryzykiem kursowym (tak też SA w Białymstoku w wyroku z 13.10.2021r., I ACa 815/20, LEX nr 3262377).

Pozwany nie wykazał także, że powodom uświadomiono zagrożenie, związane z istnieniem bardzo poważnego ryzyka walutowego w przypadku drastycznego umocnienia się waluty rozliczeniowej (por. pkt 49 wyroku TS z 20.09.2017 r., C-186/16, RUXANDRA PAULA ANDRICIUC I IN. v. BANCA ROMÂNEASCĂ SA, ZOTSiS 2017, nr 9, poz. I-703.). Jak wynika z zeznań powodów w toku postępowania zmierzającego do zawarcia umowy przekazywano im tylko informacje o stabilności kursu waluty CHF oraz korzyściach wynikających z niższego oprocentowania kredytu indeksowanego w stosunku do kredytu złotowego, co w istocie skłoniło powodów do uznania, iż oferta kredytu indeksowanego jest dla nich korzystniejsza niż oferta kredytu w PLN.

Należy także wskazać, że bez znaczenia jest czy kursy określone w tabelach banku były kursami obiektywnymi, czy rynkowymi i czy rzeczywiście kredytodawca korzystał z uprawnienia do jednostronnego ustalenia kursu waluty w sposób nieuczciwy. Istotne jest natomiast, że kwestionowane postanowienia umowy taką możliwość kredytobiorcy dawały.

W tym stanie rzeczy, Sąd przyjął, że pozwany przy zawieraniu umowy kredytowej z powodami, posłużył się wzorcem umownym zawierającym postanowienia niedozwolone, które kształtowały prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały ich interesy. Takie niedozwolone postanowienia umowne, w myśl art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c., nie wiążą konsumenta, a zatem nie wywołują one skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu (por. np. wyroki SN z 30 maja 2014 r., III CSK

204/13; z 8 września 2016 r., II CSK 750/15.; z 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16; wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 20 września 2018 r., C-51/17).

Zgodnie z art. 4 zd. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. (tzw. ustawy antyspreadowej) tylko zmiana umowy kredytu stanowiąca wyraz następczej "świadomej, wyraźnej, wolnej" rezygnacji kredytobiorcy - konsumenta z powoływania się na abuzywność postanowienia oraz na nieważność umowy i wyraz zgody na jego zastąpienie (ex tunc lub pro futuro) postanowieniem dozwolonym mogłaby wywołać skutek sanujący. Konsument może następnie udzielić świadomej, wyraźnej i wolnej zgody na zakwestionowane postanowienie i w ten sposób jednostronnie przywrócić mu skuteczność (tak: uchwały SN z dnia 7 maja 2021 r. III CZP 6/21, z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, wyrok TSUE z dnia 3 października 2019 r., C-260/18). Taka sytuacja w sprawie natomiast nie miała miejsca.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385 i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisu, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałyby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.) i zastosowania w zakresie ustalenia wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski (NBP).

W kwestii możliwości zastosowania w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisu, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. powołanego wyżej wyroku TSUE), również należy odpowiedzieć negatywnie. W szczególności brak w sprawie możliwości sięgnięcia po przepis art. 358§2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej, albowiem świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wypłata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a CHF był tylko walutą indeksacyjną). Warunkiem jego zastosowania, zgodnie z art. 358§1 k.c., jest wyrażenie sumy pieniężnej, będącej przedmiotem, zobowiązania, w walucie obcej. Ponadto przepis ten nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.). Natomiast uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich

wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał.

Zgodnie z przepisem art. 6 ust. 1 ww. dyrektywy nr 93/13/EWG, po eliminacji abuzywnych zapisów umownych umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.

Biorąc pod uwagę powyższe, w ocenie Sądu należało przyjąć, iż wyeliminowanie z treści umowy kwestionowanych przez powodów postanowień abuzywnych określających sposób przeliczania salda kredytu i rat kapitałowo - odsetkowych według ustalonego przez pozwanego kursu CHF oznaczałoby wyeliminowanie mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, a także wyeliminowanie ryzyka kursowego. Wskutek powyższego kwota zobowiązania byłaby wyrażona w walucie polskiej, przy jednoczesnym pozostawieniu oprocentowania opartego o stawkę bazową LIBOR 3M. Prowadziłoby to do zmiany charakteru stosunku prawnego i pozostawałoby w sprzeczności z naturą (właściwością) tego stosunku, tj. umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej, stanowiącej wyróżniony w doktrynie i judykaturze podtyp umowy kredytu. Możliwość skorzystania przez kredytobiorców z niższego oprocentowania (w stosunku do oprocentowania występujących na równoległym rynku złotych kredytów hipotecznych, opartego na stawce referencyjnej WIBOR) była w tym przypadku ściśle związana oraz zrównoważona ponoszeniem przez kredytobiorców ryzyka walutowego. W przypadku kredytów waloryzowanych kursem waluty obcej, szczególną cechą tego stosunku prawnego jest mechanizm indeksacji oraz oprocentowanie według stawki LIBOR. W przypadku pominięcia mechanizmu indeksacji przy jednoczesnym pozostawieniu stawki LIBOR, zniekształca się istota tego stosunku prawnego prowadząc do powstania stosunku prawnego innego niż zakładany przez strony typ czy podtyp kredytu bankowego. Oprocentowanie oparte o stawkę LIBOR 3M wyznaczane było dla określonych tylko walut i nie miało zastosowania dla złotego polskiego. Powodowie nie mogli otrzymać kredytu złotowego z oprocentowaniem według stawki LIBOR, gdyż takie kredyty nie występowały w obrocie gospodarczym. Eliminacja klauzul abuzywnych i przekształcenie kredytu na kredyt złotowy oprocentowany według stawki LIBOR prowadziłaby do zmiany charakteru stosunku obligacyjnego i powodowała, że konstrukcja umowy zbliżałaby się do pożyczki nieoprocentowanej, co nie było zamiarem i wolą stron przy zawarciu umowy, w tym zwłaszcza nie było wolą pozwanego banku. Stąd eliminacja abuzywnych zapisów umownych prowadzi do uznania, że nie jest możliwe dalsze trwanie umowy albowiem prowadziłoby to do zniekształcenia jej istoty (tak SA w Białymstoku w wyroku z 13.10.2021 r., I ACa 815/20, LEX nr 3262377, taki też wniosek wynika z pkt 43-44 wyroku TSUE C-260/18).

W ocenie Sądu, w sprawie należy także wziąć pod uwagę, iż w sposób abuzywny zostały skonstruowane także zapisy §10 umowy dotyczące zmiany oprocentowania kredytu. Mianowicie w §10 ust. 3 umowy wskazano, że bank co miesiąc dokona porównania aktualnie obowiązującej stawki bazowej (LIBOR 3M) ze stawką bazową ogłaszaną przedostatniego dnia roboczego poprzedniego miesiąca i dokona zmiany wysokości oprocentowania kredytu w przypadku, gdy stawka bazowa zmieni się o co najmniej 0,10 punktu procentowego w porównaniu do obowiązującej stawki bazowej. Żadne z postanowień tego paragrafu umowy ani pozostałych nie wskazuje jednak w jaki sposób wpłynie to na wysokość oprocentowania kredytu, w szczególności brak zapisu czy zmiana oprocentowania nastąpi w stawce równej zmianie stawki bazowej, czy też niższej bądź wyższej oraz w jakich warunkach będzie prowadzić do obniżenia oprocentowania kredytu a w jakich do jego podwyższenia. Niejasności w tym zakresie nie wyjaśnia także „Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach mPlanów”, który w tym zakresie odsyła do treści umowy (§9 regulaminu). Podobnie zatem jak w przypadku klauzul indeksacyjnych należy dojść do wniosku, że niedookreślenie kwestii zmiany oprocentowania skutkuje możliwością zmiany tego oprocentowania przez pozwanego w istocie w dowolny sposób.

W kwestii oprocentowania należy także zauważyć, że oprocentowanie umowne jako zmienne, w § 10 ust. 2 umowy zostało określone tylko „na dzień wydania Decyzji kredytowej” i zdefiniowane jako suma stawki bazowej LIBOR 3M z dnia 2007-05-30” i stałej marży banku 0,90%. Zgodnie natomiast z treścią § 1 umowy kredyt został udzielony w złotych polskich. Stąd należy przyjąć, że żaden zapis umowy nie wskazuje, jakie jest oprocentowanie kredytu na datę zawarcia umowy, gdyż jej zapisy informują wyłącznie, jakie było „w dacie wydania decyzji kredytowej”. Dalej, po eliminacji postanowień dotyczących waloryzacji (indeksacji) kredytu do CHF umowa dotyczyłaby udzielenia zwykłego kredytu

w walucie polskiej, wskutek czego ustalenie oprocentowania według definicji zawartej w umowie byłoby niemożliwe. Jak już wyżej wskazano, dla waluty polskiej (a taką jest waluta kredytu w umowie stron), nie ustala się stopy bazowej LIBOR 3M i nigdy nie była ona ustalana. Wskutek tego niemożliwym byłoby, w przypadku utrzymania umowy, ustalenie wysokości oprocentowania kredytu, które z kolei należy do essentialia negotii umowy kredytu zgodnie z art. 69 ust. 1 prawa bankowego.

Powyższe także prowadzi do konstatacji, iż utrzymanie umowy po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych nie jest możliwe.

Ostatecznie należy wskazać, że powodowie konsekwentnie i jednoznacznie domagali się ustalenia nieważności spornej umowy, zgłaszając przy tym roszczenia restytucyjne. Stanowisko to podtrzymali także po poinformowaniu ich przez Sąd o skutkach upadku umowy, w tym o ewentualnych roszczeniach banku z tytułu wynagrodzenia za korzystanie z kapitału (protokół rozprawy z dnia 16.08.2022r. – k. 245 i 245v). Brak także przesłanek do uznania, że unieważnienie umowy jest dla powodów niekorzystne, ponieważ jej pozostawienie w mocy nadal narażałoby powodów na niczym nieograniczone ryzyko kursowe, o czym nie zostali rzetelnie poinformowani przed zawarciem umowy.

Mając zatem na uwadze wszystkie powyższe rozważania Sąd uwzględnił żądanie powodów ustalenia nieistnienia stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy o nr (...) z dnia (...). na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i § 2 a contrario k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. i w zw. z art. 353¹ k.c. (pkt I wyroku).

Nieważność czynności prawnej skutkowałą obowiązkiem zwrotu świadczenia spełnionego przez kredytobiorców wobec pozwanego z tytułu zawartej umowy, co wynika z art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c. Zgodnie z art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Świadczenie nienależne jest szczególną postacią bezpodstawnego wzbogacenia, do którego, zgodnie z art. 410 § 1 k.c., mają zastosowanie wszystkie regulacje zawarte w art. 405-409 k.c. W art. 410 § 2 k.c. zostały w sposób enumeratywny wymienione cztery sytuacje (kondykcje) rodzące zobowiązanie zwrotu nienależnego świadczenia i komplementarne do tego zobowiązania roszczenie o jego zwrot. Skoro zarówno nieważność, jak i bezskuteczność przewidziana art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c., występuje z mocy samego prawa, a wyrok sądu ma jedynie charakter deklaratoryjny, to, roszczenie restytucyjne konsumenta odpowiada czwartej z wyżej wymienionych kondykcji (*condictio sine causa*). Trwała bezskuteczność (nieważność) jest równoznaczna ze stanem, w którym czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Przesłankę zubożenia po stronie świadczącego spełnia samo spełnienie świadczenia, a przesłankę jego wzbogacenia jego uzyskanie przez odbiorcę (art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c.). W przypadku nieważnej umowy kredytu jako świadczenie nienależne traktować trzeba przekazanie przez niedoszłego kredytobiorcę środków pieniężnych na rzecz banku, które służyć miało umorzeniu zobowiązania z umowy kredytowej, a które to zobowiązanie wskutek nieważności umowy nie powstało. Podobnie jako nienależne traktować należy świadczenie banku na rzecz niedoszłego kredytobiorcy. Skoro strony świadczyły sobie w wykonaniu nieważnej czynności prawnej, to powinny sobie zwrócić wzajemnie otrzymane świadczenia (tak SA w Białymstoku w wyroku z 13.10.2021 r., I ACa 815/20, LEX nr 3262377).

Zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56.), mającej moc zasady prawnej, „jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.).”

Roszczenie powodów dotyczyło zasądzenia na ich rzecz kwoty 102 086,07 zł. Z opinii biegłej (k. 203) opierającej się w tym zakresie na zaświadczeniu wydanym powodom przez pozwanego Bank (k. 29-33, 39) wynika, iż do 01.06.2020r. powodowie spłacili kwotę 131 728,57 PLN. Dochodzone przez powodów roszczenie niewątpliwie mieści się w wypłaconej przez nich pozwanemu kwocie, odpowiadając jedynie wpłatom za okres od 01.02.2011r. do 01.06.2020r., stąd zostało ono uwzględnione w całości. O odsetkach od tej kwoty Sąd orzekł zgodnie z żądaniem pozwu na podstawie

art. 481§1 k.c. w zw. z art. 455 k.c., tj. od dnia następnego po dniu odmowy uwzględnienia przez pozwanego reklamacji powodów zawierającej żądanie zwrotu nienależnie pobranych środków. Stosownie do art. 455 k.c., jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania, natomiast zgodnie z art. 481 § 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. W rozpoznawanej sprawie roszczenie o zapłatę opiera się na żądaniu powodów zwrotu nienależnego świadczenia, stąd mając na uwadze powołane art. 455 i art. 481§1 k.c., uzasadnione jest żądanie zapłaty odsetek od dnia następnego po wskazanej dacie.

Odnosząc się do podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia należy wskazać, że nie jest on zasadny. Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia podlega, zgodnie z aktualnym stanem prawnym, ogólnemu terminowi przedawnienia 6 lat (art. 118 k.c.). Jednocześnie początek biegu terminu przedawnienia nie powinien być wiązany się z datami spełnienia świadczeń na rzecz banku. W wyroku z dnia 22 kwietnia 2021 r. wydanym w sprawie C-485/19 TSUE (wyrok TS z 22.04.2021 r., C-485/19, LH PRZECIWKO PROFI CREDIT SLOVAKIA S.R.O., LEX nr 3163598) stwierdził, że nie sposób w przypadku długoterminowych zobowiązań - umów kredytów, kwestionowanych ze względu na istnienie klauzul abuzywnych, wiązać początku biegu terminu przedawnienia z chwilą spełnienia świadczenia nienależnego. Termin przedawnienia roszczenia konsumenta winien biec dopiero od momentu podjęcia przez kredytobiorcę świadomej i wiążącej decyzji, co do zakwestionowania umowy kredytu, co w realiach sprawy miało miejsce najwcześniej z chwilą zgłoszenia pozwanemu bankowi reklamacji. Biorąc to pod uwagę, brak podstaw do twierdzenia, że nastąpiło przedawnienie roszczenia powodów.

Bezpodstawny jest również zarzut nadużycia przez powodów prawa podmiotowego poprzez wytoczenie powództwa po ponad 13 latach obowiązywania umowy (art. 5 k.c.). W szczególności strona pozwana w żaden sposób nie wykazała, że działania strony powodowej nie zmierzają do uzyskania ochrony a są podyktowane chęcią uzyskania wymiernej korzyści majątkowej. Brak przesłanek do uznania, iż wskutek wytoczenia powództwa zmierzającego do ustalenia nieważności umowy kredytu powodowie zyskują uprzywilejowaną pozycję w stosunku do pozostałej grupy konsumentów – kredytobiorców. Podkreślenia przy tym wymaga, że powodem wystąpienia z żądaniem było zastosowanie przez pozwanego klauzul abuzywnych w zawartej przez strony umowie kredytu, co w istocie wyklucza możliwość powoływania się naruszcyciela na gwarancje wynikające z art. 5 k.c., nie może bowiem skutecznie powoływać się na art. 5 k.c. ten, kto sam narusza zasady współżycia społecznego.

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265 z późn. zm.), zasądając je od pozwanego na rzecz powodów. Na koszty procesu poniesione przez powodów składała się opłata sądowa od pozwu w kwocie 1000 zł, wynagrodzenie pełnomocnika 5 400 zł oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa - 17 zł, ponadto poniesione wydatki na opinię biegłego w kwocie 1 360,38 zł (k. 217).